

רע"ב על מסכת יומא

פרק א

(א) מפרישין כהן גדול - שכל עבודות יום הכפורים אין כשרות אלא בו, שנאמר גבי יום הכפורים (ויקרא טז) וכפר הכהן אשר ימשח אותו. והפרשה זו, נפקא לן מדכתיב בשבעת ימי המלואים (שם ח) ומפתח אוהל מועד לא תצאו שבעת ימים, וכתוב בתריה כאשר עשה ביום הזה צוה ה' לעשות לכפר עליכם. ודרשו רבותינו, לעשות זה מעשה פרה. לכפר עליכם, זה מעשה יום הכפורים. שהכהן השורף את הפרה והכהן העובד ביום הכפורים שניהם טעונים הפרשה מביתם שבעת ימים כמו שהיו טעונים אהרן ובניו בשבעת ימי המלואים:

לשכת פלהדרין - פקידי המלך נקראים פלהדרין. ומתוך שהכהנים הגדולים שהיו בבית שני אחר שמעון הצדיק היו נותנים ממון כדי לשמש בכהונה גדולה, ומתוך שרשעים היו לא היו משלימין שנתן והיו מתחלפין כל שנים עשר חודש, כפקידי המלך שהמלך מחליפן כל שנה, לכך נקראת לשכה זו לשכת פלהדרין:

ומתקינין לו - ומזמינין כהן אחר להיות כהן גדול תחתיו אם יארע לו קרי או שאר טומאה: אם כן אין לדבר סוף - אם כן דחיישת למיתה אין לדבר סוף, שמא גם זו תמות. אלא לטומאה דשכיחא חיישינן, לפיכך מתקינין לו כהן אחר. למיתה דלא שכיחא שימות מת בפתע פתאום לא חיישינן, הלכך אין מתקינין לו אשה אחרת. והלכה כחכמים:

(ב) הוא זורק את הדם - של תמידים, כדי שיהא רגיל בעבודה:

ומטיב את הנרות - מדשנן מן האפר של הפתילות שכבו:

ושאר כל הימים - אם ירצה להקריב כל קרבן שירצה, מקריב, ואין אנשי המשמר יכולין לעכב על ידו:

מקריב חלק בראש - ראש הוא להקריב כל חלק שיבחר:

ונוטל חלק בראש - בחלוקת הקדשים נוטל מנה יפה שיבחר לו. והני מילי בקדשי מזבח. אבל בקדשי גבול אחד כהן גדול ואחד כהן הדיוט חולקים בשוה:

(ג) וקורין לפניו - כל שבעת הימים:

בסדר היום - בפרשת אחרי מות:

אישי - אדוני:

שמא לא למדת - במקדש שני היו צריכין לכך, שהיו מעמידין כהנים גדולים שאינם מהוגנים, על פי המלכות. דאילו במקדש ראשון לא היו מעמידין כהן גדול אלא הגדול שבכהנים בחכמה בנוי בכח ובעושר, ואם לא היה לו עושר אחיו הכהנים מגדלין אותו משלהם שנאמר (שם כא) והכהן הגדול מאחיו, גדלהו משל אחיו:

שיהא מכיר - מתבונן בבהמות העוברות לפניו לתת אל לבו הלכות סדר היום:

(ד) לא היו מניחין אותו לאכול הרבה - אפילו מן המאכלים שאין מביאים לידי חמום. ומונעים ממנו לגמרי כל מאכל המביא לידי חמום וקרי, כגון חלב וביצים ובשר שמן ויין ישן וכיוצא בהן:

(ה) מסרוהו זקני בית דין - שקראו לפניו בסדר היום:

לזקני כהונה - ללמדו חפינת הקטורת שנאמר (שם טז) ומלא חפניו קטורת סמים. ועבודה קשה היתה:

בית אבטינס - הם העושים את הקטורת וכותשים אותה ומערבין סממניה:

והשביעוהו - שלא יהא צדוקי לתקן הקטורת על המחטה מבחוץ ולהכניס מבפנים, שהם דורשין כי בענן אראה על הכפורת, כי בענן עשן הקטורת יבוא ואז אראה על הכפורת. ואין הדבר כן, שהרי הכתוב אומר ונתן את הקטורת על האש לפני ה':

הוא פורש ובוכה - שחשדוהו לצדוקי:

והן פורשין ובוכין - על שחשדוהו. דאמר מר [שבת צז]. החושד בכשרים לוקה בגופו:

(ו) אם היה חכם דורש - בדבר הלכה כל ליל יוה"כ, שלא יישן ויראה קרי. ואם תלמיד הוא ולא חכם, שיודע להבין ולשמוע דבר הלכה ואינו יודע לדרוש, דורשין לפניו:

באיוב ובעזרא - שהן דברים המושכים את הלב לשומען, ואין שינה חוטפתו:

(ז) פרחי כהונה - בחורים שמתחיל שער זקנם לפרוח קרויין פרחי:

באצבע צרדה - האצבע הסמוכה לאגודל - ולשון צרדה, צרתה דדא, כלומר צרתה של האגודל הסמוכה לה. היו מחברים האגודל באצבע הסמוכה לה ושומטה ומכה על כפו ומשמיע קול כדי שלא יישן:

כהן גדול עמוד - על רגליך:

והפג אחת על הרצפה - של שיש, להסיר חומם. שצינון הרגלים מסיר השינה. והפג לשון הסרה, כמו מפיגין טעמן [ביצה יד]:

(ח) תורמין את המזבח - תרומת הדשן. שהוא חותה מן הדשן במחטה בין רב בין מעט ונותנו

במזרחו של כבש ונבלע שם במקומו. והיא היתה תחלת העבודה בשחרית:

או סמוך לו - סמוך לקריאת הגבר או מלפניה או מלאחריה:

ביום הכפורים תורם מחצות - משום חולשא דכהן גדול שעליו לבדו מוטל הכל צריך להשכים יותר:

ברגלים - דנפישו ישראל ונפישו קרבנות ורב הדשן במקום המערכה וצריך להעלות הדשן מן המערכה למקום שבאמצע המזבח ששמו תפוח שלשם גל גדול של דשן צבור ומכוונת כתפוח, היו צריכים להשכים יותר והיו משכימין מן האשמורה הראשונה שהיא שליש הלילה:

ולא היתה קריאת הגבר מגעת - ברגלים:

עד שהיתה עזרה מלאה מישראל - המביאים קרבנותיהם, להקריבם מיד אחר תמיד של שחר:

פרק ב

(א) בראשונה כל מי שרוצה לתרום - כל כהן שהוא מאותו בית אב ורוצה לתרום את הדשן שחרית, תורם, ולא היה פייס בדבר:

ובזמן שהם מרובים - הבאים לתרום, זה אומר אני תורם וזה אומר אני תורם, זה היה משפטם: רצים ועולים בכבש - המזבח, שהוא שלשים ושתים אמה אורך:

וכל הקודם - ליכנס לתוך ארבע אמות עליונות של כבש הסמוכות לראש המזבח זכה לתרום. וזהו גורלם:

ואם היו שניהם שוים - בכניסתם, אין אחד מהם זוכה לתרום. אבל מעתה כולם באין להטיל גורל. ומהו הגורל, הממונה אומר לכולם הצביעו, כלומר הוציאו אצבעותיכם, כל אחד יראה אצבעו, מפני שאסור למנות אנשים מישראל לפיכך הוצרכו להוציא האצבעות כדי

שימנו האצבעות ולא האנשים. וכיצד עושים, מקיפים ועומדים בעגולה והממונה בא ונוטל מצנפת מראשו של אחד מהם וממנו הפייס מתחיל למנות, ומוציא כל אחד אצבעו, והממונה מוציא מפיו סך ומנין או מאה או ששים, הרבה יותר ממה שיש שם כהנים, ואומר, מי שיכלה חשבון זה אצלו יזכה. ומתחיל למנות מזה שנטל מראשו המצנפת וסובב והולך ומונה האצבעות וחוזר חלילה עד סוף המנין, ומי שהמנין כלה בו הוא הזוכה. וכן כל הפייסות שבמקדש:

אחת או שתיים - אצבע אחת אם הוא בריא, או שתיים אם הוא חולה. שהחולה אינו יכול לכבש אצבעותיו, וכשמוציא אחת יוצאה חברתה עמה.

ואם השתיים נמנין אלא אחת:

ואין מוציאין אגודל במקדש - מפני הרמאים, כשיקרב המנין לכלות ויבינו למי יכלה, יוציא זה העומד לפניו שתי אצבעות כדי שימנה לשני בני אדם וימהר המנין לכלות בו, והממונה לא יבין לפי שאדם יכול להרחיק האגודל מן האצבע הרבה עד שנראה כאצבעות שני בני אדם. מה שאין יכול לעשות כן בשאר אצבעות:

(ב) אלא בפייס - זה שפירשנו:

ארבעה פייסות היו שם - ארבע פעמים ביום נאספים לפייס. ולא היו מפייסים על כולם באסיפה אחת, כדי להשמיע קול ארבע פעמים שיש עם רב בעזרה, וזהו כבודו של מלך, שנאמר (תהלים נה) בבית אלהים נהלך ברגש:

(ג) מי שוחט - את התמיד:

מי זורק וכו' - כל העבודות הללו בפייס אחד הן. שמי שיכלה בו החשבון כמו שפירשנו, זכה, והוא זורק את הדם למזבח אחר שקבל את הדם במזרק, שהזורק הוא המקבל. והסמוך לו שוחט,

ואע"פ שהשחיטה קודמת לקבלת הדם, מכל מקום מפני שעבודת הזריקה גדולה מן השחיטה שהשחיטה כשרה בזר מה שאין כן בזריקה דמקבלה ואילך מצות כהונה לפיכך זכה הראשון שהגיע לו הפייס בזריקה, והסמוך לו בשחיטה, והסמוך לשוחט מדשן את המזבח, והסמוך למדשן את המזבח מדשן את המנורה. וכן כולם:

הראש והרגל - של ימין, בכהן אחד:

ושתי הידים - בכהן שני:

העוקץ - הוא הזנב:

והרגל - של שמאל, בכהן שלישי:

החזה - הוא שומן החזה הרואה את הקרקע. וחותכין אותו אילך ואילך בלא ראשי הצלעות:

והגרה - מקום שהוא מעלה גרה, הוא הצואר ובו מחוברים קנה הריאה עם הכבד והלב. החזה והגרה בכהן רביעי. ושתי הדפנות בכהן חמישי. והקרבים בששי:

והסולת - עשרון למנחת נסכו של תמיד, בשביעי:

והחביתין - חצי עשרון למנחתו של כהן גדול שקריבה עם התמידין בכל יום, שנאמר (ויקרא ו) מחציתה בבוקר ומחציתה בערב, בשמיני:

והיין - שלשה לוגין לנסך התמיד, בתשיעי:

שלשה עשר כהנים זוכים בו - בפייס זה, שלש עשרה עבודות של כהנים המנויות בהן כפי הסדר הכתוב במשנה:

כדרך הלוכו - בחייו:

היה קרב - התמיד. תנא קמא סבר, הטוב והיפה קרב תחלה - ובן עזאי סבר, כדרך הלוכו, הראש והרגל, החזה והגרה, ושתי הידים ושתי הדפנות, העוקץ והרגל - ואין הלכה כבן עזאי:

(ד) חדשים לקטורת - כך היו מכריזין בעזרה. כלומר מי שלא זכה בקטורת כל ימיו יבוא

ויפיס. ולא היו מניחים למי שזכה בה פעם אחת לשנות בה, מפני שמעשרת, דכתיב (דברים לג) ישימו קטורה באפך וגו' ברכ' ה' חילו - ולפי שכל כהן המקטיר קטורת היה מתעשר ומתברך בשבילה לפיכך לא היו מניחין לשנות בה אדם, כדי שיהיו הכל מתעשרים ומתברכים בה:

חדשים גם ישנים - מי שזכה בפייס פעמים אחרות ומי שלא זכה בו מעולם בואו והפיסו: מי מעלה אברים מן הכבש ולמזבח - כשהיו מוליכין האיברים מבית המטבחים לא היו מוליכים אותם למזבח אלא נותנים אותם מחצי כבש ולמטה במזרח. ומפיסין פייס אחר, מי מעלה אותם ממקום הנחתן בכבש למזבח. והיו עושים כן משום ברב עם הדרת מלך:

(ה) תמיד קרב - משעת הולכת איברים ואילך קחשיב:

עצמו - בכל יום תשעה. ששה לאיברים ולקרבים כדאמרינן לעיל, ואחד לסולת, ואחד לחביתין, ואחד ליינ:

ובחג - שצריך שני נסכים, אחד של יין ואחד של מים, ביד כהן אחד צלוחית של מים:

של בין הערבים - שבכל יום שנים בידם שני גזירי עצים, להוסיף על עצי מערכה, דכתיב (ויקרא א) וערכו עצים על האש, אם אינו ענין לתמיד של שחר שכבר נאמר וביער עליה הכהן, תנהו ענין לתמיד של בין הערבים שמוסיפין שני גזירי עצים:

(ו) הבשר בחמשה - כאיברים של כבש כך איברים של איל:

הסולת - שני עשרונים היה בשני כהנים:

(ז) במה דברים אמורים - דבעינן כל הני כהנים לכל בהמה, ובעינן פייס:

אם רצה להקריב - כהן יחידי את הכל ובלא פייס:

הפשטן ונתוחן - של יחיד ושל צבור שוין להיות כשרין בזר ואין טעונין כהן:

פרק ג

(א) אמר להם הממונה - הוא הסגן:

צאו וראו - על מקום גבוה שהיה להם במקדש: זמן השחיטה שהשחיטה פסולה בלילה שנאמר (שם יט) ביום זבחכם:

ברקאי - האיר והבריק השחר:

האיר פני המזרח - זמן זה אחר ברקאי דאמר תנא קמא. והלכה כמתיתא בן שמואל:

עד שבחברון - אותן העומדין למטה שואלין לו הגיע האור לחברון. והוא משיב הן. וכדי להזכיר זכות אבות מזכירין חברון:

(ב) שפעם אחת עלה מאור הלבנה - לאו ביום הכפורים קאמר, דאי אפשר לעלות מאור הלבנה סמוך לשחר ביום הכפורים שהוא בשליש החודש, אלא בסוף אחד מן החדשים כשהלבנה עולה סמוך לעלות השחר אירע זה הטעות, וחששו שמא ביום הכפורים יארע טעות אחר כיוצא בו לכך הוצרכו לכל זה:

הורידו כהן גדול - מלתא באנפי נפשה היא. והשתא מהדר להא דתנינן לעיל עד חברון והוא אומר הן, ולאחר שהשיב הרואה הן, היו מורידין כהן גדול לבית הטבילה, שהיה טעון טבילה קודם שישחט התמיד:

המסיך רגליו - כינוי לנקבים גדולים:

(ג) לעבודה - לאו דוקא:

עד שיטבול - שהדברים קל וחומר, ומה כהן גדול המשנה מקודש לקודש מעבודת חוץ לעבודת פנים ומעבודת פנים לעבודת חוץ טעון

טבילה בין עבודה לעבודה, זה הבא מביתו שהוא מחול לקודש לא כל שכן שטעון טבילה:

על בית הפרוה - על לשכת בית הפרוה:

חוץ מזו - הראשונה שהיתה בחול על גבי שער המים ובצד לשכתו היתה:

(ד) סדין של בוך - כדי שיכיר שעבודת היום בבגדי בוך, לפי שהוא רגיל לשמש כל השנה כולה בבגדי זהב:

ונסתפג - ונתקנח:

וקדש ידיו ורגליו - מן הכיור. שצריך לכל חליפות בגדי היום קידוש לפשיטה וקידוש ללבישה. ובטילה ראשונה זו שהפשיטה של בגדי חול היא, לא הוצרך קידוש ידים ורגלים על הפשיטה:

קרצו - שחטו ברוב שני סימנין, הכשר שחיטה בלבד:

ומירק אחר - וגמר כהן אחר בשחיטה, לפי שאין קבלת הדם כשרה אלא בכהן גדול וצריך למהר ולקבל:

על ידו - בשבילו. אי נמי, על ידו אחריו וסמוך לו, כמו ועל ידו החזיק. בספר עזרא:

(ה) בין דם לאיברים - לאו דוקא, דהא תנן לעיל וקבל את הדם וזרקו נכנס להקטיר קטורת ולהיטיב את הנרות ולהקריב את הראש ואת האיברים, אלמא היתה קטורת קריבה בין דם לנרות ולא בין דם לאיברים, אלא לא בא התנא עכשיו לומר סדר ההקרבות זו אחר זו איך היו, אבל רצה לומר בלבד שלא היתה זריקת הדם והקרבת האיברים רצופים זו אחר זו שהרי הקטורת היתה מפסקת ביניהן, והוא הדין נמי שהטבת הנרות היתה ביניהן לאחר הקטורת קודם הקרבת האיברים:

אסטניס - שגופו מצונן וקר:

מחמין לו חמין - בערב יום הכפורים:

ומטילין - ביום הכפורים לתוך חקק בנין בית טבילתו:

שתפוג - להסיר צינתן במקצת, כמו מפיגין טעמן [ביצה יד]:

(ו) לבית הפרוה - מכשף אחד ששמו פרוה בנאה, ונקראת על שמו:

ובקודש היתה - שטבילה שניה זו עם כל שאר טבילות חוץ מן הראשונה טעונות מקום קדוש כדכתיב (ויקרא טז) ורחץ את בשרו במים במקום קדוש:

ר' מאיר אומר - פשט תחלה, ואחר כך מקדש. ואין הלכה כר' מאיר:

בגדי לבן - כתונת ומכנסים ואבנט ומצנפת האמורים בפרשת אחרי מות, שכל עבודות פנימיות היו בהן, ועבודות חיצוניות כגון תמידין ומוספין היו בבגדי זהב שהוא משמש בהן כל השנה כולה. ובין כל חליפה וחליפה טעון טבילה ושני קידושי ידים ורגלים מן הכיור:

(ז) פלוסין - בוך דק ויפה הבא מארץ רעמסס. תרגום ירושלמי רעמסס פילוסא:

הנדואין - מארץ הודו:

ובין הערבים - בגדים שלובש להוצאת כף ומחתה:

הכל שלשים מנה - להכי הדר כללינהו ותנא לאשמועינן דשלשים מנה סך הכל לומר לך שאם פיחת לאותן של שחרית וריבה לאותן של ערבית לית לן בה:

אם רצה להוסיף מוסיף משלו - ובלבד שיתן אותו תוספת מתנה להקדש:

(ח) בין האולם ולמזבח - כל צפון העזרה היה כשר מן הדין להעמדת הפר, דכולה לפני ה' היא, ולא היו מעמידים הפר בין האולם ולמזבח קרוב

להיכל אלא משום חולשא דכהן גדול שלא יכבד עליו טורח משא מזרק הדם למרחוק:

ראשו לדרום ופניו למערב - בדין היה שיהיה ראשו להיכל שהוא במערב ואחוריו למזבח, אלא שמא יטיל גללים וגנאי הוא להראות בית הרעי שלו לצד המזבח לפיכך היה ראשו לדרום וזנבו לצפון דהכי שפיר טפי, ואמצע גופו בין האולם ולמזבח, ועוקם ראשו עד שיהיו פניו למערב:

הכהן עומד - ואחוריו למזרח:

(ט) בא לו למזרח העזרה - שלא היו מכניסים השעירים בין האולם ולמזבח כשרוצה לתת עליהם גורלות, אלא בעזרה היו עד שעת שחיטה:

וקלפי - כלי עץ חלול:

של אשכרוע - בוס"א בלע"ז. מין עץ וחשוב הוא:

בן גמלא - יהושע בן גמלא כשנתמנה להיות כהן גדול עשאן של זהב:

(י) בן קטין - כהן גדול היה:

עשה שנים עשר דד לכיור - כדי שיהיו שנים עשר כהנים הזוכים בפייס של תמיד השחר מקדשים בבא אחת ואע"פ ששלשה עשר כהנים היו כדאמרן בפרקא בראשונה, לא עשה דד לשוחט שהשחיטה כשרה בזר:

מוכני - גלגל לשקעו בבור, שיהיו מימיו מחוברים בבור ולא יפסלו בלינה:
נברשת - מנורה:

שפרשת סוטה כתובה עליה - ולא יצטרך להביא תורה לכתוב ממנה פרשת סוטה:

ניקנור - שם אדם:

נעשו נסים לדלתותיו - שהלך לאלכסנדריא של מצרים להביא דלתות, ובחזרתו עמד סער גדול

בים לטבען, נטלו אחת מהן והטילוה בים להקל מעליהם, ביקשו להטיל האחרת, אמר להם הטילוני עמה, מיד נח הים מזעפן. כיון שהגיעו לנמל של עכו, היתה מבצבצת ויוצאת מתחת דופני הספינה:

לא רצו ללמד על מעשה לחם הפנים - שלא היו יודעים שאר אומנין לרדותו מן התנור שלא יהא נשבר, מפני שהיה עשוי כמין תיבה פרוצה:

לא רצו ללמד על מעשה הקטורת - מכירין היו בעשב אחד ששמו מעלה עשן, וכשהיו מערבין אותו עם סממני הקטורת היה עשן הקטורת מתמר ועולה כמין מקל ולא היה פונה אילך ואילך:

פרק בשיר - הכרעת קול נעימה:

על מעשה הכתב - קושר ארבעה קולמוסים בארבע אצבעותיו וכותב שם בן ארבע אותיות כאחת:

על הראשונים - בן גמלא ובן קטין, מונבז והילני אמו, יניקור:

ועל האחרונים. בית גרמו ובית אבטינס, הגרוס בן לוי ובן קמצר. ואף על גב דבי נתנו טעם לדבריהם שלא רצו ללמד שלא ילמד אדם שאינו הגון וילך ויעבוד עבודה זרה בכך, לא קבלו חכמים את דבריהם:

פרק ד

(א) טרף בקלפי - טרף חטף ולקח פתאום בחטיפה בקלפי, ששנינו למעלה וקלפי היתה שם. ולמה בחטיפה, כדי שלא יתכוין להבין במשמושו איזה של שם ויטלנו בימין לפי שסימן יפה היה כשהיה עולה בימין:

והעלה שני גורלות - אחד בימין ואחד בשמאל. והשעירים עומדים אחד לימין ואחד לשמאל,

ונתן גורל שעלה בימין על שער של ימין וגורל שעלה בשמאל על שער של שמאל:

לה' חטאת - שם המפורש היה מזכיר, והוא שם של יוד ה"א כמו שהוא נכתב:

רבי ישמעאל אומר לא היה צריך כו' - ואין הלכה כרבי ישמעאל:

והן עונים אחריו - כשמזכיר את השם:

(ב) לשון של זהורית - צמר צבוע אדום:

כנגד בית שלוחו - כנגד שער שיוציאוהו בו:

ולנשחט - היה קושר לשון של זהורית כנגד בית שחיטתו, כלומר בצוארו, והשתא לא אתי לאתחלופי בשער המשתלח, שזה בראשו וזה בצוארו. ותרווייהו בשאר שעירים לא מתחלפי, שאלו לשון של זהורית קשורה בהם ושעירים אחרים אין לשון של זהורית קשורה בהם:

עויתי פשעתי חטאתי - מתניתין רבי מאיר היא דילף מקרא דכתיב (ויקרא טז) והתודה עליו את כל עונות בני ישראל ואת כל פשעיהם לכל חטאתם. אבל חכמים פליגי עליה ואמרי, עונות אלו זדונות, פשעים אלו מרדים, חטאים אלו שגגות, לאחר שהתודה על הזדונות ועל המרדים חוזר ומתודה על השגגות בתמיה, אלא אומר חטאתי עויתי פשעתי, וכן בדוד הוא אומר (תהלים קו) חטאנו עם אבותינו העוינו הרשענו. והלכה כחכמים. ומהו זה שאמר משה (שמות לד) נושא עון ופשע וחטאה, כך אמר משה לפני המקום, בשעה שישראל חוטאים ועושים תשובה עשה להם זדונות כשגגות:

(ג) ממרס - מגיס ומנער ומערב בו, שלא יקפה כשישהה עד שיעשה עבודת הקטורת:

על הרובד הרביעי - כל שורה ושורה של אבני הרצפה קרויה רובד. ואי אפשר לפרש רובד הרביעי שבהיכל, שורה רביעית שבתוך ההיכל

מפתח ההיכל ולפנים, דהא כתיב (ויקרא טז) וכל אדם לא יהיה באהל מועד וגו', אלא תני, רובד רביעי של היכל, כלומר רובד הרביעי שבעזרה, כשיוצא מן ההיכל לעזרה מונה את הרובדין ומניחו על הרובד הרביעי ושם עומד הממרס בו. דאילו בתוך ההיכל אי אפשר כדאמרן:

וחותה - את הגחלים ומניח את המחתה עד שיחפון בחפניו הקטורת ויתן לתוך הכף. ואחר כך יכניס כף ומחתה לפנים:

(ד) בכל יום - כשחותה גחלים ממערכה שניה של קטורת להכניס על מזבח הפנימי לקטורת שחרית וערבית:

חותה בשל כסף ומערה בשל זהב - ואינו חותה בשל זהב שחתיית הגחלים שוחקת הכלי ומחסרתו, והתורה חסה על ממונו של ישראל:

והיום חותה בשל זהב - שלא להטריח על כהן גדול לערות מכלי אל כלי:

כבדה - שהיה דופנה עבה:

היום קלה - שהיה דופנה דק:

והיום ארוכה - כדי שתהא זרוע של כהן גדול מסייעתו:

והיום אדום - מזהב הקרוי זהב פרויס, על שם שדומה לדם פרים:

פרס - חצי מנה:

דקה מן הדקה - דכתיב (ויקרא טז) ומלא חפניו קטורת סמים דקה, ומה תלמוד לומר, והלא כבר נאמר (שמות ל) ושחקת ממנה הדק, אלא לומר לך שקטורת של יום הכפורים תהא דקה מן הדקה:

(ה) בכל יום עולין במזרחו של כבש - דאמר מר כל פינות שאתה פונה לא יהו אלא דרך ימין שהוא למזרח שהרי הכבש בדרום לכך עולין במזרחו של כבש שסמוך לפנות לימין:

כשמערה הקטורת מן הכף לתוך חפניו לא היה מערה בכלי עשוי כמדת חפניו אלא לתוך חפניו ממש:

נטל את המחטה בימינו - לפי שהיא כבדה וחמה, וכף הקטורת קלה הימנה, לכך מחטה בימינו וכף בשמאלו:

והיה מהלך בהיכל - נכנס ומהלך בתוכה למערב:

לבין שתי הפרוכות - לפי שנסתפקו בבית שני אם המחיצה המבדלת בין הקודש ובין קודש הקדשים שהיתה בבית ראשון והיתה עוביה אמה אי אותה אמה כלפנים או כלחוץ, לפיכך עשו שתי פרוכות אחת חיצונה ואחת פנימית:

וביניהן - אויר אמה, לקלוט ביניהן אויר מקום המחיצה: החיצונה פרופה מן הדרום - רבנן קאמרי לה דפליגי עליה דרך יוסי, ואמרי, והבדילה הפרוכת לכם, במשכן בלבד נאמר:

פרופה - ראשה כפולה לצד החיצון ונאחזת בקרס של זהב להיות [פתוחה] מן הדרום ועומדת:

פרקה

מהלך ביניהן - נכנס בפריפת הדרום ומהלך ביניהם עד שמגיע לפריפת הצפון:

הגיע לצפון - משכנס לתוך חלל בית קודש הקדשים הפך פניו לדרום לילך עד בין הבדים שהוא באמצע החלל, שהבדים היו ארוכין עד הפורכת ראשו אחד למערב והשני לו למזרח, אחד בראש הארון לצפון ואחד בראשו לדרום:

מהלך לשמאלו עם הפרוכת - שהמהלך מצפון לדרום שמאלו למזרח והפרוכת היתה במזרח, נמצא שמאלו עם הפרוכת:

עד שהוא מגיע לארון - למקום ארון ולא לארון ממש, דבבית שני לא היה שם ארון:

דרך כניסתו - שלא היה מיסב את פניו לצאת אלא יוצא דרך אחוריו ופניו לארון:

מתפלל תפלה קצרה - וזו היא, יהי רצון מלפניך ה' אלהי שאם שנה זו שחונה (פירוש, חמה) שתהא גשומה, ולא יעדי עבד שולטן מדבית יהודה, ולא יהיו עמך ישראל צריכים פרנסה זה מזה ולא מעם אחר, ולא תכנס לפניך תפלת עוברי דרכים, פירוש מפני שהם מתפללין שלא ירדו גשמים:

(ב) ושתיה היתה נקראת - על שם שממנה נשתת העולם, שבה יסד הקב"ה את עולמו. שתיה יסוד:

והיום כהן גדול - משום כבודו, להראות חשיבותו שהוא כבן בית והולך במקום שהוא חפץ. מה שאין שאר כהנים רשאים לעשות כן:

(ו) בכל יום היו שם - במזבח החיצון:

ארבע מערכות - של עצים שמבערים עליהם האש, אחת מערכה גדולה שמקריבין עליה התמיד, ואחת מערכה שניה שממנה נוטלים אש למזבח הקטורת, ואחת מערכה של קיום האש שלא תסור משם אש לעולם, ואחת מערכה של איברים ופדרים של בין הערבים שלא נתעכלו מבערב ולא נשרפו כל הלילה שורפין אותם במערכה זו. ומוסיפין ביום הכפורים עוד מערכה אחת ליטול ממנה גחלים לקטורת לפני ולפנים:

ר' יוסי אומר בכל יום שלש - דשלשה קראי כתיבי, (ויקרא ו) על מוקדה על המזבח כל הלילה עד הבוקר, זו מערכה גדולה - ואש המזבח תוקד בו, זו מערכה שניה של קטורת - והאש על המזבח תוקד בו לא תכבה, זו מערכה שלישית של קיום האש. ומערכה רביעית לאברים ופדרים שלא נתעכלו לית ליה לר' יוסי, דסבירא ליה שאברים ופדרים שלא נתעכלו, בצדי מערכה גדולה הם נשרפים:

ר' יהודה אומר בכל יום שתים - דלית ליה מערכה שלישית של קיום האש. ומקרא שלישי של והאש על המזבח תוקד בו לא תכבה, דריש ליה ר' יהודה שהמבעיר קיסמים דקים כדי להצית האש על המערכה הגדולה לא יצית על הרצפה ויעלו כשהם דולקים למזבח, אלא ידליקם בראש המזבח - והלכה כרבי יוסי:

פרקה

(א) הוציאו לו - מלשכת הכלים:

וכך היתה מדתה - כמדתה בחוץ כך מדתה בפנים, מה בחוץ היה חופן בחפניו ממש ולא בכלי, כך בפנים

(ג) למקום שנכנס - בבית קודש הקדשים:

במקום שעמד - בין הבדים:

ולא היה מתכוין להזות לא למעלה - שתהא אחת למעלה בחודה של כפורת העליון והשבע למטה [בעוביה], שהרי לא על הכפורת נוגעים אלא לארץ נופלים:

אלא כמצליף - כמלקה הזה, שמתחיל בין הכתפים ויורד למטה, כך היה מתכוין שיהיו שמונה הזאות הללו בארץ כשורה זו תחת זו:

אחת ואחת - שאם לא ימנה הזאה ראשונה שלמעלה לעצמה עם כל שבע שלמטה, פעמים שיטעה וימנה הזאה ראשונה עם שבע שלמטה ובהזאה הראשונה שלמטה ימנה שתיים. ואין לומר ימנה הזאה שלמעלה עם שבע שלמטה וימנה עד שמונה, דיש לומר מצוה להפסיק מתנות שלמטה מתוך שבעה ולא מתוך שמונה: (ד) נטל דם הפר והניח דם השעיר - מסקנא דמלתא דרבי יהודה היא דאמר לא היה שם אלא כן אחד, וצריך ליטול דם הפר תחלה כדי להניח דם השעיר בכך שהיה עליו דם הפר. ואין הלכה כר' יהודה:

על הפרוכת - דכתיב. (ויקרא טז) וכן יעשה לאהל מועד: עירה דם הפר - דכתיב במתנות המזבח ולקח מדם הפר ומדם השעיר, מדם שניהם יחד:

ונתן את המלא בריקן - וחוזר ומערה מזרק מלא תוך הריקן כדי שיתערבו הדמים יפה יפה:

(ה) היה מחטא ויורד - האי תנא סבר שהיה הכהן הולך ברגליו לכל קרן וקרן, וכל מתנה ומתנה היתה בקרן שלפניו וסמוך לו, ולהכי נקט מחטא ויורד, כלומר שהיה נותן מתנה מלמעלה למטה, שאם יתן מלמטה למעלה בקרן שלפניו, הדם זב לתוך בית יד שלו ומטנף את בגדיו. ור' אליעזר סבר שהכהן עומד בקרן אחת ומשם נותן המתנות על כל הקרנות שהרי כל המזבח אינו אלא אמה על אמה מרובע, וכיון שאין שלשת הקרנות סמוכות לו יכול ליתן מלמטה למעלה ולא יטנף את בגדיו, חוץ מקרן זו שהוא עומד אצלה שאי אפשר לו לצדד ראשי אצבעותיו למטה אלא למעלה, שאם יצדד ראשי אצבעותיו למטה ויתן מתנה מלמטה למעלה, הרי הדם זב לתוך בית יד כתונת שלו. ואין הלכה כר' אליעזר:

(ו) על טהרו - אחר שגמר כל המתנות של קרנות, מזה עליו שבע פעמים כדכתיב והזה עליו מן הדם. טהרו, המקום המגולה שבו, שחותה האפר והגחלים אילך ואילך, ומזה על זהבו של מזבח:

ושל מזבח החיצון - שירי דם החטאות החיצונות היה שופך על יסוד דרומי:

אלו ואלו - דמים החיצונים והפנימים הנשפכים על מזבח העולה, היו שותתים ונופלים מן היסוד לרצפה ומתערבין באמה, סילון שבעזרה היוצא לנחל קדרין:

לגננים - לבעלי גנות:

ומועלין בהם - אסור ליהנות מהם בלא דמים:

(ז) כל מעשה יום הכפורים - כל עבודות שחעובד בבגדי לבן בפנים ובהיכל:

האמור על הסדר - במשנתנו:

וכן בהיכל - נתן מקצת מתנות בפרוכת ונשפך הדם יביא פר אחר ויתחיל מתנות הפרוכת, ואין צריך לחזור ולהתחיל בפנים:

שכולם כפרה בפני עצמן - לפיכך כפרה שנגרמה נגמרה: ממקום שפסק - ואפילו לא נגמרה אותה כפרה אין צריך לחזור וליתן מה שנתן. ואין הלכה כר' אלעזר ור' שמעון: פרק ו

(א) שני שעירי. במראה - שניהם לבנים או שניהם שחורים:

ובקומ' ובדמים - דתלתא קראי כתיבי (ויקרא טז) ומאת עדת בני ישראל יקח שני שעירים, ולקח את שני השעירים, ונתן אהרן על שני השעירים, וכיון דשעירים תרי משמע, מה תלמוד לומר שני שני תלתא זמני, אלא שיהיו שוים במראה ובקומה ובדמים:

ויאמר אם של שם מת כו' - הכי מפרשה, אם של שם מת, יאמר, זה שעלה עליו הגורל לשם יתקיים תחתיו:

ואם של עזאזל מת - יאמר, זה שעלה עליו כו':

והשני - אם של עזאזל מת ועכשיו יש כאן שנים לשם, אחד מזוג ראשון ואחד מזוג שני, ובאחד מהן יתכפרו והשני ירעה. וכן אם של שם מת והרי יש כאן שנים לעזאזל, האחד ישתלח והשני ירעה. ושני שבזוג שני הוא שירעה עד שיפול בו מום, ושני שבזוג ראשון הוא שיקרב אם הוא של שם או ישתלח אם הוא של עזאזל, שאין בעלי חיים נדחים, ואם אירע להן שעת פסול עדיין יכולין להתקן כשיזדווג לו אחר:

שאינן חטאת צבור מתה - דכי גמירי חטאות מתות, ביחיד גמירי. ושעירי יום הכפורים חטאות צבור הן דכתיב ומאת עדת בני ישראל יקח. וחטאת מתה הוא שמכניסין אותה לבית אחד ומניחין אותה שם עד שתמות:

פרק ו

ועוד אמר ר' יהודה נשפך הדם - של שעיר של השם, ימות המשתלח, דהא לא אתעבידא מצוה דדם, ובכל העבודות הנעשות בבגדי לבן בין בפנים בין בחוץ חוקה כתיב בהו לעכב, וצריך להביא דם אחר, ואי אפשר אלא בהגרלה, וכיון דאית ליה בעלי חיים נדחין, ימות המשתלח הראשון:

מת המשתלח - אע"ג דשלוח לא מעכב לדברי הכל, דכי כתיב חוקה לעכב, אדברים שהכהן עושה בבגדי לבן, לא על דברים הנעשים ביד איש עתי, מכל מקום ילפינן מקרא דכתיב (ויקרא טז) יעמד חי לפני ה' לכפר עליו, עד אימתי זקוק המשתלח לעמוד חי עד שעת מתן דמים של חברו, הא אם מת קודם לכן אין כפרת הדם כלום, לכך צריך תשלומים, ובלא הגרלה אי אפשר וזקוק לשנים, וראשון ידחה, דהכל מודים בשחוטים שנדחים:

(ב) בא לו אצל שעיר - לאחר שגמר מתן דמים של פר ושעיר, בא לו הכהן אצל שעיר המשתלח במקום שהעמידו שם כנגד בית שלוחו:

(ג) אלא שעשו הכהנים קבע - להיות משלחין אותו. ולא היו בית דין של כהנין מניחין את ישראל להוליכו: ערסלא - שם האיש:

(ד) וכבש - כמין מעלה עשו שהוא גבוה, ויוצא דרך הכבש חוץ לעזרה וחוץ לעיר, כדי שלא יוכלו הבבליים ליגע במשלח לפי שהיו רגילין לתלשו בשערו ואומרים לו טול מהר וצא ואל תשהא עוונותינו אצלנו עוד: מיקירי ירושלים - מחשובי ירושלים:

עד סוכה הראשונה - סוכות עשו לו בדרך והולכין בני אדם לגור שם לפני יום הכפורים, שמלוין אותו מסוכה לסוכה:

תשעים ריס - היו מירושלים ועד הצוק. כל הר גבוה וזקוף קרוי צוק:

שבעה ומחצה ריסין לכל מיל - אני שמעתי דרוס גרסינן בו"ו, והם מאתים וששים ושש פסיעות כחשבון רוס,

נמצאו שבעה ריסין ומחצה אלפים פסיעות פחות חמש, קרוב למדת תחום שבת, ותשעים ריס הם שנים עשר מיל:

(ה) הרי מזון והרי מים - לא הו אומרים לו כך אלא כדי שייטב לבו, שמי שיש לו פת בסלו אינו רעב כמי שאין לו פת בסלו, אבל מעולם לא הוצרך אדם לכך:

ומלוין אותו מסוכה לסוכה - שמירושלים ועד סוכה ראשונה מיל, ועשר סוכות, ובין כל סוכה וסוכה מיל, הרי מירושלים עד סוכה אחרונה עשרה מילין, נשאר מסוכה אחרונה לצוק שני מילין, מלוין אותו מיל כמדת תחום שבת ועומדים מרחוק ורואים את מעשיו:

(ו) חציו קשר בסלע וחציו קשר בין קרניו - לא היה קושר כל הלשון של זהורית בחסלע, שמא תלבין מיד קודם דחיפת השעיר ומשמחת לבון הלשון של זהורית שמראה שכבר נתכפרו העוונות ישכח מצות הדחיפה וידמה שכבר נשלמה המצוה מאחר שהלבין הלשון. ולא היה קושר כולה בין קרניו, שמא בשעת דחיפה יכוף השעיר ראשו תחת גופו כשיפול לאחוריו ולא יוכל לראות הלשון כשתלבין ויהיו כל ישראל עצבין, לפיכך קשר חציה בסלע והיא לא תלבין לחצאין עד שתגמר מלאכת כולה. וכשקושר באחרונה חציה בין קרניו אף על פי שתלבין מיד לא יניח מלדחפו הואיל והוא עסוק בה:

בא וישב לו - חוזר עד סוכה אחרונה. ואע"פ שהיוצא חוץ לתחום אפילו ברשות חכמים אין לו אלא אלפים אמה ממקום שיצא לשם ברשות, לזה התירו לפי שירא לעמוד במדבר משתחשך:

מטמא בגדים - דכתיב (ויקרא טז) והמשלח את השעיר לעזאזל יכבס בגדיו:

ר' שמעון אומר כו' - ואין הלכה כר' שמעון:

(ז) בא לו - אחר שמסר כהן גדול השעיר המשתלח למשלח, בא לו אצל פר ושעיר העומדים לישרף, וקרען והוציא אימוריהן:

ונתנם במגיס - בקערה של כלי שרת:

והקטירים - אי אפשר לומר שהיה מקטירן עכשיו, דהא בבגדי לבן הוא לבוש ועדיין עליו לקרות הפרשה בבגדי לבן, אלא הכי קאמר, נתנם במגיס כדי להקטירן אחר כך כשיגיע זמנן לאחר שיטבול וילבש בגדי זהב:

קלען במקלות - כמין קליעה ושלמים הם עם עורותיהם
ובשרם ופרשם אלא שנקרע כרסם להוציא אמוריהן:

והוציאן לבית השריפה - חוץ לירושלים:

ומאימתי מטמאין בגדים - העסוקין בהם כדכתיב
והשורף אותם יכבס בגדיו:

רבי שמעון אומר כו' - ואין הלכה כרבי שמעון:

(ח) הגיע שיעיר למדבר - שאינו רשאי להתחיל בעבודה
אחרת עד שיגיע שיעיר למדבר, שנאמר ושלח את השעיר
במדבר. ואחר כך ואת חלב החטאת יקטיר:

דורכיאות - אבנים גדולות וגבוהות זו על זו, ששם
השומרים עומדים ומניפים בסודרין:

ועד בית חדודו - הוא ראש המדבר - וסבירא ליה לר'
יהודה שמשגהיג השעיר שם נעשית מצותו, ואע"פ שלא
הגיע לצוק. ואין הלכה כר' יהודה:

הולכין מיל - כדאמרין לעיל מיקירי ירושלים מלוין
אותו עד סוכה ראשונה, וכשחוזרין ושוהין אחר כך כדי
הלוך מיל, כבר ידעו שהגיע שיעיר למדבר:

פרק ז

(א) בא לו כהן גדול לקרות - פרשת היום:

בבגדי בוץ - שעבד בהם עבודת היום:

קורא שמותר ללבוש בגדי כהונה אפילו שלא בשעת
עבודה, דבגדי כהונה ניתנו ללבוש עשוי כמין חלוק לבן:

משלו - שקריאת הפרשה אינה עבודה:

חזן הכנסת - שמש:

ראש הכנסת - על פיו נחתכים כל צרכי הכנסת, מי
שמפטיר ומי עובר לפני התיבה. ונותנים ספר תורה מזה
לזה משום יקרא דכהן גדול להראות שיש שררות הרבה
למטה ממנו:

עומד ומקבל - מכלל דעד השתא יושב הוה. נמצינו
למדים דבעזרת נשים היה קורא, דאי בעזרת ישראל וכל
שכן במקום המקודש יותר ממנה, אסור לישוב. אלא
למלכי בית דוד מותר להם לישוב בעזרה, דכתיב (שמואל
ב ז) ויבוא המלך דוד וישב לפני ה':

וקורא אחרי מות ואך בעשור - שבפרשת אמור. שמותר
לדלג בתורה בענין אחד כשהוא קרוב בכדי שלא יפסיק
התורגמן. אבל אם קודם שיגלול הספר תורה עד מקום
הדלוג יפסיק התורגמן המתרגם פסוק שקרא הקורא,
אסור לדלג ולגלול, שנמצאו צבור יושבים ומצפים, ואין
זה כבוד הצבור:

יותר ממה שקריתי לפניכם כתוב כאן - שלא להוציא
לעז על הספר תורה, כשרואין אותו קורא פרשה
שלישית על פה יהיו סבורים שספר תורה חסר אותה
פרשה:

ובעשור שבחומש הפקודים קורא על פה - שהיא רחוקה
מפרשת אחרי מות ואך בעשור, יותר מכדי שיפסיק
התורגמן, לפיכך אינו יכול לגלול ספר תורה עד שם לפי
שאינן גוללים ספר תורה בצבור מפני כבוד הצבור, וספר
תורה אחר אינו יכול להביא משום פגמו של ראשון
שלא יאמרו הראשון חסר הוא:

על התורה - שתי ברכות אחת לפנייה ואחת לאחריה
כדרך שמברכין בבית הכנסת:

על העבודה ועל ההודאה - רצה ומודים:

ועל מחילת העון - סלע לנו:

ועל המקדש - שתשרה בו שכונה:

ועל הכהנים - שיתברכו ויהיו קרבנותם לרצון:

ועל ישראל ועל שאר התפלה - מפרש בגמ'. תחנה רנה
בקשה מלפניך שעמך ישראל צריכין להוושע ברוך אתה
ה' שומע תפלה:

(ב) לא מפני שאינו רשאי - דמהו דתימא דהרואה עבודה
אחת אינו רשאי להניחה כדי לילך לראות עבודה אחרת
דאין מעבירין על המצות, וראיית עבודה מצוה היא
משום ברב עם הדרת מלך, קא משמע לן דלא מעבר
מצוה היא, כיון שאינו עסוק בה:

(ג) אילו ואיל העם - טעמא דר' אליעזר, משום דאילו
ואיל העם ואמורי חטאת והוצאת כף ומחתה כל הני
דכתיבי ברישא בתורת כהנים בפרשת היום, עביד להו
ברישא, והדר עביד מוספין פר העולה ושבעה כבשים
ושעיר הנעשה בחוץ, כולן עם תמיד של בין הערבים
דכתיב לבסוף, בחומש הפקודים:

ורבי עקיבא אומר - פר העולה ושבעה כבשים של
מוספין:

עם תמיד של שחר היו קרבין - דכתיב (במדבר כח)
מלבד עולת הבוקר אשר לעולת התמיד וגו', אלמא
מוספין עם עולת החבוקר נעשים בסמוך לה, ואחר כך
עבודת היום, ואחר כך שעיר הנעשה בחוץ, ואע"פ שהוא
מן המוספין אינו יכול להקדימו לעבודת היום לפי
שנאמר בו (שם כט) מלבד חטאת הכפורים, למדנו
ששעיר הפנימי שהוא מעבודת היום קודמו, ואחר כך

אילו ואיל העם, ואחר כך אמורי חטאת, כל אלו בטבילה שלישית, ואחר כך הוצאת כף ומחתה - ואחר כך תמיד של בין הערבים. והלכה כרבי עקיבא:

(ד) ולהטיב את הנרות - הטבה זו, הדלקה היא:

(ה) באלו נשאלים - כהן הנשאל באורים ותומים צריך ללבוש שמונה בגדים. וכיצד שואלים באורים ותומים, השואל פניו אחורי הכהן הנשאל, והנשאל פניו כלפי הארון, והשואל אומר, אעשה דבר פלוני או לא אעשה. ואינו שואל בקול רם ולא מהרהר בלבו, אלא בקול נמוך - ורוח הקודש לובשת את הכהן, ומביט בחושן, ורואה אותיות בולטות בחושן כנגד פניו, עשה כך או לא תעשה כך. לפי שהיו כתובים על אבני החושן שמות של שנים עשר שבטים ואברהם יצחק ויעקב ושבטי יה, נמצאת כל האלפא ביתא שם, ורוח הקודש היתה מודיעה לכהן איך יצרף האותיות הבולטות זו עם זו עד שיבין משמעותן של הדברים:

אלא למלך וכו' - דכתיב (במדבר כז) ולפני אלעזר הכהן יעמוד וגו', הוא, זה מלך. וכל בני ישראל אתו, מי שכל בני ישראל אתו לצאת למלחמה. אחריו, זה משוח מלחמה [דהיינו] למי שצורך הצבור בו. וכל העדה, אלו סנהדרי גדולה:

פרק ח

(א) יום הכפורים אסור באכילה ובשתיה - אע"ג דבאכילה ובשתיה ענוש כרת, משום דבעי למתני שאר עינויין דלית בהו כרת, תנא אסור. והני חמשה עינויין כנגד חמשה עינויין הכתובים בתורה. דשבת שבתון דאמור אל הכהנים, ושבת שבתון דאחרי מות, ובעשור לחודש דבחומש הפקודים, ואך בעשור לחודש דאמור אל הכהנים, והיתה זאת לכם לחוקת עולם דאחרי מות, בכולהו כתיב תענו ועניתם - והני דמתני' נמי חמשה עינויין נינהו, דשתיה ואכילה אחת הן:

המלך - צריך שיתראה נאה, דכתיב (ישעיה לג) מלך ביפיו תחזינה עיניך:

והכלה - צריכה נוי כדי לחבבה על בעלה. וכל שלשים יום קרוים כלה:

והחיה - יולדת:

תנעול - מפני הצנה:

דברי ר' אליעזר - אכולהו קאי, אמלך וכלה וחיה. והלכה כר' אליעזר:

(ב) ככותבת - תמרה גסה. והיא פחות מכביצה - ואע"ג דכל שיעורי אכילה בכזית, היינו משום דכתיב בהו אכילה, אבל הכא דלא כתיב אלא אשר לא תעונה, גמירי, דבציר מככותבת לא מיתבא דעתיה והוי מעונה. ומיהו קיימא לן דחצי שיעור אסור מן התורה, אלא שאין חייבין כתר ולא לוקין אלא על כשיעור:

כמלא לוגמיו - כל שאילו יסלקנו לצד אחד יהיה אותו הצד בולט ונראה, נקרא מלא לוגמיו, ושיעור זה באדם בינוני הוא פחות מרביעית:

(ג) אינו חייב אלא חטאת אחת - דמחד קרא נפקי אכילה ושתיה וחד שמא הוא: אכל ועשה מלאכה - מתרי קראי נפקי, ותרי שמות נינהו:

(ד) אין מענין אותם - אין חייבין למנוע מהן מאכל:

מחנכין אותן - לשעות. היה רגיל לאכול בארבע שעות מאכילין אותו בחמש או בשש כפי כח הבן: קודם לשנה - שנה אחת קודם לפרקו. אם התינוק חולה ותש כוחו ואינו יכול לסבול:

וקודם לשתיים - או שתי שנים קודם פרקו. אם התינוק בריא. ופרקו הוי, התינוקת בת שתיים עשרה שנה ויום אחד שאין דרכה להביא סימנים עד זמן זה ואז היא בת עונשין, ופרקו של תינוק הוי בן שלש עשרה שנה ויום אחד וקודם זה אינו בר עונשין:

(ה) עוברת שהריחה - העובר מריח ריח התבשיל והיא מתאוה לו, ואם אינה אוכלת שניהם מסוכנים:

על פי בקיאיין - רופאים מומחים באומנותן:

אין שם בקיאים מאכילין אותו על פי עצמו - הכי מפרשא מתני' בגמרא, במה דברים אמורים דסומכין על דברי בקיאיין, בזמן שהחולה אומר אינו צריך או שותק, אבל אמר צריך, אין שם בקיאיין כלל, כלומר אין בקיאותן חשובה לכלום אבל מאכילין אותו על פי עצמו ואע"פ שהבקיאים אומרים אינו צריך:

רע"ב על מסכת יומא פרק ח משנה ו

(ו) בולמוס - חולי האוחז מחמת רעבון ומסוכן למות. וכשמראיתו חוזרת, בידוע שנתרפא:

כלב שוטה - רוח רעה שורה עליו. וסימנים שלו, פיו פתוח, רירו נוטף, אזניו סרוחות, וזנבו מונחת לו בין ירכותיו, ומהלך על צדי רשות הרבים, ויש אומרים אף נובח ואין קולו נשמע:

תשובה ויום הכפורים תולין, ויסורין ממרקין. והני מילי, כשלא חלל את השם, כלומר שלא חטא והחטיא אחרים. אבל אם חלל את השם, אין כפרתו נגמרת עד שימות. וכל זה בזמן שאין שם שעיר המשתלח, אבל בזמן שיש שעיר המשתלח, הוא מכפר על כל העבירות קלות וחמורות, חוץ מעבירות שבין אדם לחבירו שאין מתכפר לו עד שירצה את חבירו:

(ט) אחטא ואשוב אחטא ואשוב - תרי זמני:

אין מספיקין בידו וכו' - שכיון שעבר עבירה ושנה בה, שוב אינו פורש ממנה לפי שדומה עליו כהיתר:

אין מאכילין אותו מחצר כבד שלו - ואע"פ שנהגו הרופאים ברפואה זו, אינה רפואה גמורה להתיר לו איסור בהמה טמאה על כך:

ור' מתיא בן חרש מתיר - קסבר רפואה גמורה היא. ואין הלכה כר' מתיא בן חרש:

החושש בשניו - שמתחיל בשר החניכים להתאכל ומשם הולך לחיך ולגרון:

מטילין לו סם - שורש עשב לרפואה:

לו היום, שמא ימות לשבת הבאה, וכגון דאמדהו לשנת סם זה לתמניא יומי, ויומא קמא שבתא, מהו דתימא לעכבינהו עד לאורתא כי היכי דלא ניחול עליה תרי שבתא, קמשמע לן:

(ז) מפקחין עליו - חופרין את הגל ומחפשין אחריו. ואם בדקו עד חוטמו, בין מלמעלה למטה, בין מלמטה למעלה, ולא מצאו בו נשמה, בידוע שהוא מת ושוב אין מפקחין עליו דכתיב (בראשית ז) כל אשר נשמת רוח חיים באפו:

מצאוהו חי מפקחין עליו - לא נצרכא אלא שראו בו שאי אפשר שיחיה אלא חיי שעה ומיד הוא מת, קמשמע לן דמפקחין עליו בשביל אותו חיי שעה:

מת אין מפקחין עליו - הא קא משמע לן דאפילו לדברי האומר מצילין את המת מפני הדליקה, בהא מודה דאין מפקחין. דגבי דליקה התירו לטלטל המת ולהוציאו, דאי לא שרית ליה אתי לכבויי מתוך שאדם בהול על מתו. אבל הכא אי לא שרית ליה לפקח את הגל מאי אית ליה למעבד דתהוי איסורא דאורייתא דנשרי הא מקמי הא:

(ח) חטאת ואשם ודאי מכפרים - עם התשובה. ולא חש התנא להזכירה, דמסתמא כשהוא מביא חטאתו ואשמו כבר עשה תשובה, שאם לא היה מתחרט לא היה מביא קרבן:

אשם ודאי - כגון אשם גזילות ואשם מעילות:

על עשה ועל לא תעשה - הניתק לעשה, תשובה מכפרת. אבל לא תעשה שיש בה מלקות, תשובה תולה ויום הכפורים מכפר. ומסקנא דמלתא בגמרא, שאם הזיד בעשה ובלאו הניתק לעשה או שגג בלא תעשה שיש בה מלקות, ועשה תשובה, אינו זז משם עד שמוחלין לו - ואם הזיד בלאו שיש בו מלקות שתובה תולה ויום הכפורים מכפר. ואם שגג בחייבי כריתות ומיתות בית דין, החטאת מכפרת עם התשובה - ואם הזיד בהם,